Socialutskottets betänkande 1978/79:43

med anledning av motion om återkrav av bidragsförskott

I motionen 1978/79:513 av Göran Karlsson m. fl. (s) yrkas att riksdagen hemställer hos regeringen att kommittén för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar m. m. (ensamförälderkommittén) får tilläggsdirektiv angående återkrav av bidragsförskott i enlighet med vad som framhålls i motionen.

Utskottet

I motionen 1978/79:513 av Göran Karlsson m. fl. (s) tas upp frågan om återkrav av bidragsförskott. Motionärerna anser det angeläget att ett system för återkrav av bidragsförskott i enlighet med familjelagssakkunnigas förslag i betänkandet (SOU 1977:37) Underhåll till barn och frånskilda kommer till stånd. Detta skulle innebära att bidragsförskotten skulle frigöras från beroendet av fastställt underhållsbidrag och att försäkringskassan skulle få möjlighet att självständigt pröva den underhållsskyldiges förmåga att till det allmänna betala tillbaka utgivna bidragsförskott. Motionärerna anser vidare att det belopp som skall förbehållas den underhållsskyldige för hans egen försörjning skall beräknas mera generöst mot den underhållsskyldige. Enligt motionärerna bör kommittén (S 1977:16) för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar m. m. (ensamförälderkommittén) få tilläggsdirektiv i syfte att undersöka hur återbetalningsskyldigheten bättre skall kunna anpassas till den faktiska ekonomiska bärkraften hos den underhållsskyldige.

Familjelagssakkunniga lade i det nämnda betänkandet fram ett förslag till nytt system för återkrav av bidragsförskott. Förslaget innebar i huvudsak att bidragsförskotten skulle frigöras från beroendet av fastställt underhållsbidrag och att försäkringskassan skulle få möjlighet att självständigt pröva den underhållsskyldiges förmåga att till det allmänna betala tillbaka utgivna bidragsförskott. Återkrav och återbetalning skulle bli en angelägenhet mellan kassan och den underhållsskyldige. Såvitt avsåg underhållsbidrag som förskotterades av allmänna medel skulle man slippa jämkningsprocesser vid domstol, eftersom återbetalningsskyldigheten hela tiden kunde anpassas efter växlingarna i den underhållsskyldiges betalningsförmåga.

Enligt propositionen 1978/79:12 om underhåll till barn och frånskilda m. m. borde familjelagssakkunnigas förslag i förevarande del inte genomföras i samband med den reform av den familjerättsliga underhållsskyldigheten som i övrigt föreslogs i propositionen. I stället föreslogs bl. a. att möjligheterna till omprövning av underhållsbidrag skulle ökas. Vid riksdagsbehand-

lingen (LU 1978/79:9) av förslaget framställdes önskemål (motion 1978/79:29) om att familjelagssakkunnigas förslag skulle överarbetas av ensamförälderkommittén. Socialutskottet fann i yttrande till lagutskottet i ärendet (SoU 1978/79:2 y) inte anledning till något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen. Utskottet anförde bl. a. följande.

Som departementschefen framhåller har det nuvarande systemet för återkrav av utgivna bidragsförskott brister och på längre sikt måste kanske andra lösningar sökas. Enligt utskottets mening skulle åtskilliga fördelar stå att vinna om prövningen av skyldigheten att betala tillbaka bidragsförskott frigörs från de civilrättsliga avgörandena om underhållsbidrag. En sådan ordning skulle ge försäkringskassan möjligheter att fortlöpande anpassa återkraven efter ändringarna i den underhållsskyldiges inkomster och andra ekonomiska förhållanden. Vidare skulle antalet jämkningsprocesser kunna nedbringas, vilket skulle vara till fördel inte bara för samhället utan även i hög grad för parterna i de enskilda fallen. Många remissinstanser har också uttalat sig positivt om de sakkunnigas förslag. I likhet med departementschefen anser emellertid utskottet att tiden ännu inte är mogen för genomförandet av ett sådant system som familjelagssakkunniga förordat. Inte heller kan förslaget utan ytterligare överväganden läggas till grund för lagstiftning. Utskottet utgår från att kommittén för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar i samband med behandlingen av bidragsförskottsinstitutet tar upp spörsmålet om hur återbetalningsskyldigheten bättre skall kunna anpassas till den faktiska ekonomiska bärkraften hos den underhållsskyldige.

Lagutskottet delade i sitt av riksdagen godkända betänkande socialutskottets uppfattning (LU 1978/79:9 s. 70). Motionen avslogs således i denna del.

Enligt socialutskottets uppfattning har någon omständighet inte inträffat som motiverar en omprövning av det ovan redovisade ställningstagandet 1978. Vad särskilt gäller motionärernas önskemål om reglerna rörande förbehållsbelopp – eller med andra ord frågan hur stort belopp som vid varje tillfälle skall utkrävas av den underhållsskyldige – får även den frågan prövas av kommittén för den händelse kommittén stannar för ett nytt återkravssystem. I enlighet med det anförda anser utskottet något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionen 1978/79:513 inte erforderligt.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1978/79:513.

Stockholm den 15 maj 1979

På socialutskottets vägnar
KERSTI SWARTZ

Närvarande: Kersti Swartz (fp), Nils Carlshamre (m), Evert Svensson (s), John Johnsson (s)*, Bengt Bengtsson (c), Ivar Nordberg (s), Britt Wigenfeldt (c), Sven-Gösta Signell (s), Per Gahrton (fp)*, Stig Alftin (s)*, Lena Öhrsvik (s), Rune Gustavsson (c), Iris Mårtensson (s)*, Arne Magnusson (c) och Ingegerd Troedsson (m)*.

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av Evert Svensson, John Johnsson, Ivar Nordberg, Sven-Gösta Signell, Stig Alftin, Lena Öhrsvik och Iris Mårtensson (samtliga s) som anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 1 med "Enligt propositionen 1978/79:12" och slutar på s. 2 med "inte erforderligt" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening skulle åtskilliga fördelar stå att vinna om prövningen av skyldigheten att betala tillbaka bidragsförskott frigörs från de civilrättsliga avgörandena om underhållsbidrag. En sådan ordning skulle ge försäkringskassan möjligheter att fortlöpande anpassa återkraven efter ändringarna i den underhållsskyldiges inkomster och andra ekonomiska förhållanden. Vidare skulle antalet jämkningsprocesser kunna nedbringas, vilket skulle vara till fördel inte bara för samhället utan även i hög grad för parterna i de enskilda fallen. Förslaget kan emellertid inte utan ytterligare överväganden läggas till grund för lagstiftning. Enligt utskottets mening är det angeläget att ett system för återkrav av bidragsförskott i enlighet med familjelagssakkunnigas och motionärernas förslag snarast kommer till stånd. Utskottet anser på grund av det anförda att kommittén för översyn av samhällsstödet till ensamstående föräldrar skyndsamt bör ta upp frågan om hur återbetalningsskyldigheten bättre skall kunna anpassas till den faktiska ekonomiska bärkraften hos den underhållsskyldige. I det sammanhanget bör systemet med förbehållsbelopp ses över i enlighet med vad motionärerna anför. Storleken av förbehållsbeloppet måste bestämmas med en mera generös attityd mot den underhållsskyldige. Enligt utskottets mening skulle en bättre anpassning av underhållsbördan till den underhållsskyldiges ekonomiska bärkraft minska riskerna för social utslagning. Om den underhållsskyldige inte belastas med en alltför tyngande bidragsskyldighet kan detta också medverka till att relationerna såväl mellan föräldrarna som mellan den bidragsskyldige och barnet förbättras. Utskottet anser det inte möjligt att här närmare utveckla hur ett färdigt system skall se ut men vill framhålla vikten av en generös attityd mot den underhållsskyldige. Ensamförälderkommittén bör få tilläggsdirektiv i enlighet med vad som nu anförts. Vad utskottet anfört med anledning av motionen 1978/79:513 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med anledning av motionen 1978/79:513 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om återkrav av bidragsförskott.

GOTAB 62211 Stockholm 1979